

імені Юрія Федьковича, кафедра етнології, античної та середньовічної історії. – Чернівці-Вижниця: Черемош, 2012. – Том 2 (34). – С. 75–88. 18. Babjak I. Die Wirkung der Buchhaltung, besonders der Bankbuchführung auf das Vertragssystem im klassischen Römischen Recht / I. Babjak // Publ. Univ. Misk. Sec. Jur. Pol. – 2001. – С. 39–58. 19. Kleinschmidt H. Das Foenus Nauticum und dessen Bedeutung im römischen Rechte / H. Kleinschmidt. – Heidelberg: Buchdruckerei J. Hörning, 1878. – 56 s. 20. Mittes L. Trapezitika / L. Mittes // Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte / Romanistische Abteilung. – BD. 19 (32), 1898. – S.198–260. 21. Sieveking H. Das Seedarlehen des Altertums / H. Sieveking. – Leipzig: Verlag von Veit und Comp., 1893. – 48 s. 22. The latin library / Ius Romanum [On-line resource. Access mode: <http://www.thelatinlibrary.com/justinian.html>]. Access – December 10, 2012.

**Михаил Сайко**

### **“ДИГЕСТЫ” ЮСТИНИАНА КАК ИСТОЧНИК ИЗУЧЕНИЯ КРЕДИТНЫХ ОТНОШЕНИЙ И БАНКОВСКОГО ДЕЛА В АНТИЧНОМ РИМЕ**

*Статья посвящена изучению кредитных отношений и банковского дела в античном Риме путем исследования “Дигест” императора Юстиниана. Определена структура “Дигест”, дана характеристика каждой части этого сборника, рассмотрено содержание отдельных книг и фрагментов из работ римских юристов, помещенных в этих книгах. Проанализированы фрагменты, касающиеся кредита и банковского дела.*

*Ключевые слова:* “Дигесты” Юстиниана, источники, кредит, банковское дело, античный Рим.

**Myhaylo Saiko**

### **JUSTINIAN’S “DIGESTY” AS A SOURCE FOR THE STUDY OF CREDIT AND BANKING RELATIONSHIPS IN ANCIENT ROME**

*This article is devoted to the study of credit and banking relationships in ancient Rome. In a scientific study, the author analyzed the structure of the collection of Justinian, described her part. The article also deals with the fragments of the works of Roman jurists relating to credit and banking.*

*Key words:* Justinian’s “Digesty”, a source, credit, banking, ancient Rome.

**УДК 930.22: 94 (438) “15”**

**Олександра Звягіна**

### **ЯН ДАНТИШЕК – ПЕРШИЙ ПОЛЬСЬКИЙ ДИПЛОМАТ (1485–1548)**

*У статті розглядається дипломатична кар’єра Яна Дантишека, який очолював перше офіційне постійне посольство Королівства Польського за кордоном. Проаналізовано його вплив на позиції ягеллонської династії серед країн Західної Європи та на становлення системи польської дипломатії. На основі історіографії та джерел розкритий зміст та мета дипломатичних місій Я. Дантишека та результати їх виконання.*

*Ключові слова:* Ян Дантишек, Сигізмунд I Ягеллон, Польща, дипломатія, посол.

Актуальність поданої статті обумовлена потребою вивчення дипломатії європейських держав раннього Нового часу, яка стала основою подальшого розвитку регіону, заклавши підвалини сучасної міжнародної політики. Розгляд проблеми Королівства Польського у системі європейських держав дає нам змогу простежити традиційні зв’язки та контакти для відповіді на питання ролі та місця країни в сучасній Європі, визначення ступеня її належності до західноєвропейських структур.

Кінець XV–XVI ст. став часом становлення та інституалізації дипломатії як такої. У цей період значну роль на розвиток зовнішньополітичних відносин відігравали окремі особистості, які формували сучасне бачення дипломатії, її норми та принципи. Для Польщі XVI ст. такою особистістю став Ян Дантишек, який справедливо вважається в історіографії “батьком” польської дипломатії.

Об’єктом дослідження є процес становлення дипломатії на теренах Королівства Польського на тлі Західної Європи.

Предметом дослідження виступає діяльність Я. Дантишека – першого професійного польського дипломата.

Основу джерельної бази складають так звані істориками теки “Станіслава Горського”, на базі яких була видана збірка з сімнадцяти томів укладена у XIX–XX ст. “Acta Tomiciiana”, яка включає у себе документи часів правління Олександра та Сигізмунда I Ягеллонів. Ця збірка є унікальною,

містить низку оригінальних документів, листів, хронік, особистих записів з приватних архівів, документів роботи канцелярії королеви Бони. Останні томи були опрацьовані та видані завдяки діяльності польських істориків В. Поцехи, В. Урбана та А. Вищанського.

Певні аспекти діяльності Я. Дантишека можемо знайти у роботах польських істориків М. Біскупа, М. Богуки, З. Войцеховського, А. Вищанського, А. Пжибоса та В. Поцехи. Окремо слід відзначити роботу З. Новака. Незважаючи на те, що вона присвячена біографії Я. Дантишека, як видатного поета та гуманіста, усе ж, в роботі містяться окремі цікаві факти біографії посла. Відомості про першого польського дипломата фрагментарно проходять в роботах англomовних авторів Е. Броді та Н. Девіса.

На жаль, в українській та російській історіографії відсутні розробки питання польської дипломатії раннього нового часу та діяльності Я. Дантишека.

Наукову новизну статті обумовлює фрагментарність досліджень питання діяльності першого польського дипломата в історіографії.

Метою роботи є спроба реконструювати образ Я. Дантишека, як дипломата, простежити хід його місій та вплив посла на становлення польської дипломатії та сприйняття Королівства Польського у Європі.

Я. Дантишек народився у 1485 р. в родині гданського купця. Його справжнє прізвище фон Хьофен, а псевдонім "Дантишек" був обраний молодим бюргером на початку XVI ст. для того, щоб підкреслити свою належність до купецького стану та рідного міста Гданська (Данцига), що на латині звучало як "Dantiscum" [1, с. 92].

Майбутній дипломат закінчив церковно-приходську школу в Гданську, після чого навчався у Грайсфольді та отримав ступінь бакалавра права у Кракові. Він володів латинською, італійською та німецькою мовами.

У період 1504–1532 рр. дипломатія та політична діяльність стають основними у житті Я. Дантишека. Його кар'єра розпочалася близько 1500 р. при дворі польського короля Яна Ольбрахта Ягеллона у якості помічника писаря. Після смерті короля у 1501 р. він перейшов на службу до Яна Ласького, який виконував у той час функції королівського секретаря, а згодом канцлера наступника Яна Ольбрахта на польському троні Олександра Ягеллона [2, с. 90]. Вже у 1503 р. майбутній дипломат зайняв пост королівського писаря.

У 1504 р. Я. Дантишек вирушив у свою першу дипломатичну місію з королем Олександром та його дружиною Хеленою до Пруссії [2, с. 92]. Цього ж року в якості писаря він призначений королем референтом у питаннях відносин Пруссії та Польщі [2, с. 92].

У 1506 р. зі смертю Олександра польську корону наслідував його рідний брат Сигізмунд I Ягеллон. На період правління поданого монарха припадає розквіт дипломатичної кар'єри Я. Дантишека.

У цей час з новою силою постало питання легітимності Торунського миру та підпорядкування Тевтонського ордену Королівству Польському. Імператор Священної Римської імперії Максиміліан I Габсбург був активним учасником польсько-пруського конфлікту, для вирішення якого Сигізмунд I використовував усі наявні засоби, зокрема дипломатичні. Постала потреба відрядження місії до імператора для чого була потрібна енергійна та віддана короні людина, знайома зі специфікою прусського питанням. Яким і був Я. Дантишек, який тільки у 1507 р. повернувся з паломницької подорожі до Італії та Єрусалиму. Молодий дипломат продовжував в цей період виконувати роль писаря та уповноваженого з прусських питань у 1508–1513 рр., паралельно з цим він неодноразово виступав у якості королівського посла в містах Балтики Гданську та Елблонгу [2, с. 96]. Робота Я. Дантишека у якості референта прусських питань була пов'язана з двором імператора, через блокаду Максиміліаном I балтійських польських міст та допомогу Тевтонському ордену.

Я. Дантишек зарекомендував себе як заповзятий та поміркований дипломат, в результаті чого він був включений до складу польської делегації на Першому Віденському конгресі 1515 р. у якості радника Сигізмунда I з прусських та тевтонських питань [2, с. 102]. Саме Я. Дантишек під час роботи конгресу розробив проект рішень щодо питань зняття облоги з Гданська та Елблонга [2, с. 105]. Перший Віденський конгрес став переломним моментом у кар'єрі дипломата. Віденський з'їзд надав молодому послу можливість зарекомендувати себе у якості талановитого радника, а також допоміг зав'язати нові корисні знайомства з високопоставленими урядовцями західноєвропейських дворів. Після закінчення конгресу 1515 р. Я. Дантишек залишився у Відні для обговорення шляхів вирішення турецького питання, що автоматично включало посла до кіл великої європейської політики. Так, вже у 1516–1517 рр. він виконував роль агента при імператорському дворі Максиміліана I, але не мав посольських повноважень, що не давало змоги проводити переговори на офіційному рівні [2, с. 107]. Завданням Я. Дантишека в цей період була передача кореспонденції, збір та переказ інформації польському королеві.

У 1516 р. Дантишек отримав шляхетський статус та герб від імператора та їх підтвердження Сигізмундом I завдяки своєму літературному талантові, розуму та прихильності Максиміліана I [2, с. 109]. Потрібно відзначити, що завдяки цій місії Я. Дантишек став відомим при усіх європейських дворах, подорожуючи разом з Габсбургом до Італії, Німеччини, Голландії та Бельгії.

У цей період свого життя Я. Дантишек зав'язав дружні відносини з професійним послом та довіреною особою імператора Сигізмундом Герберштейном, який фактично і став учителем молодого поляка у сфері дипломатії, її норм та етикету.

У травні 1517 р. король відкликав посла з імператорського двору назад до Польщі, але вже у 1518 р. Я. Дантишек вирушив знов до Німеччини та Іспанії для вирішення питання неаполітанського спадку нової польської королеви Бони Сфорци. Повернувшись до Польщі у вересні 1519 р під час польсько-тевтонської війни посол був завжди поряд з Сигізмундом I в його таборі [2, с.116]. Після закінчення війни король підготував для Я. Дантишека нову дипломатичну подорож. Він мав вирушити з місією до двору новообраного імператора та короля Іспанії, онука Максиміліана I Карла V Габсбурга з метою вирішення ряду питань: проблеми тевтонського ордену, загрози турецької навали на Угорщину, неаполітанського спадку [3].

Таким чином, у 1522–1523 рр. Я. Дантишек здійснив дипломатичну подорож Європою разом з імператорським двором [4, с. 323]. З початку він був при дворі Фердинанта Габсбурга, де мав розмову з приводу справ прусських, потім в пошуках імператора він направився до Зальцбурга, а звіти до Нюрнбергу, не заставши Карла V, який відбув до Іспанії, посол попрямував до Майну а звіти до Антверпену, де й очікував на нові інструкції від Сигізмунда I [2, с. 118]. 12 вересня 1522 р. отримав через гінця нові розпорядження польського короля, згідно яких мав відбути за імператором до Іспанії [2, с. 119]. Я. Дантишек поїхав через Брюге до порту Калаїс, де сів на корабель і відплив до Англії, звідки у жовтні того ж року на португальському кораблі попрямував до Іспанії, але через шторм був вимушений пливти через порт Кодалії та далі через Ліон та Медіну дістався Вальядоліду іспанської резиденції двору Карла V [4, с. 323]. Імператор довго зволікав з прийняттям Я. Дантишека на аудієнцію. На прийомі 6 січня 1523 р. польський посол, враховуючи колишні та нові інструкції короля, сформулював постулати Сигізмунда I у п'яти пунктах: Польща потребує допомоги у боротьбі з турками та татарами, конфлікт польсько-тевтонський має бути якнайшвидше розв'язаний на користь Польщі, потреба підтвердження та підтримання домовленостей конгресу 1515 р., потреба зняття облоги Гданська та Елблонга, вирішення питання неаполітанського спадку на користь матері Бони Ізабелли Сфорца [5].

З приводу першого пункту Я. Дантишека отримав відмову й був відісланий до Апостольського престолу. Це рішення Карл V аргументував зайнятістю імперії у конфлікті з Францією в Італії та тим, що тільки Ватикан має владу та статки для організації хрестового походу. Інші вимоги були прийняті на розгляд.

Я. Дантишек вирішив не зволікати та вирушив до Нідерландів, де зустрівся з королем Крістіаном II, потім подався до князя Сасського з метою пошуку підтримки Польщі у вирішенні пруського питання [2, с. 123]. 25 липня 1523 р. посол повернувся до Кракова [2, с. 124].

Нова місія польського дипломата розпочалась у зв'язку зі смертю 11 лютого 1524 р. Ізабелли Сфорца та знов посталою проблемою італійського спадку польської королеви. Було сформоване посольство на чолі з Я. Дантишеком, до складу якого увійшов Людвік Аліпіо, канцлер Бони, та конвой з двадцяти семи осіб кінноти, яке мало вирушити до Венеції, Феррару, Риму та іспанського двору імператора [2, с. 126]. На місію було виділено п'ятсот флорентинів угорських та місячних прибутків Бони з князівства Барі на суму ста дукатів [2, с. 126]. 15 березня 1524 р. посольство вирушило з Кракова і попрямувало до Відня, де Я. Дантишек отримав зміни до інструкції, в якій зазначалось оминати Рим і якнайшвидше направитись до Венеції, а звідти до Бару [6].

20 квітня 1524 р. польські послы були прийняті на аудієнцію у венеціанського дожа Андре Грітті, на якій Я. Дантишек окреслив проблеми конфлікту королівства з Туреччиною та Тевтонським орденом та висунув пропозицію співпраці, яка була приязно прийнята, але так і не мала подальшого розвитку [2, с. 126].

Після від'їзду з Венеції посольство спрямувало до Феррару, де затрималось на шість днів, після чого знов повернулось до Венеції, з якої 8 травня 1524 р. по морю спрямувало до Бару. Аліпіо, в якості вповноваженого польського короля та королеви 27 травня 1524 р. пройшов церемонію прийняття князівства Барі, хоча це була тільки формальність, бо офіційно на князівство імператором був накладений секвестр. У кінці червня цього ж року Аліпіо вирушив до Неаполю, а Я. Дантишек залишився у Барі для зустрічі з імператором та отримання підтвердження від нього на право володіння Боною князівством [7, с. 650].

Я. Дантишек не дочекався приїзду Карла V і був вимушений сам рушити на зустріч з імператором до Іспанії через Францію, де мав у серпні 1524 р. аудієнцію у короля Франциска I [1, с. 93].

До Вальядолід польський посол прибув 19 вересня 1524 р., де мав доволі прохолодний прийом імператора, що було спричинено польсько-французькими переговорами проти Габсбургів. Аудієнція у Карла V 10 жовтня 1524 р. теж не принесла жодних результатів, розглядалось питання італійського спадку Бони Сфорца. Польський посол опинився в безвихідній ситуації, для виходу з якої він почав розпускати чутки при імператорському дворі про те, що Польща готується до укладення миру з Туреччиною, що могло перенести всю силу османів на Італію та Сицилію [8]. Цей тонкий дипломатичний хід мав результат. Іспанський канцлер Карла V Гаттінарі прийняв Я. Дантишека та пообіцяв від імені імператора допомогу в отриманні італійського спадку Боною [8]. Вже 2 листопада 1524 р. Карла V видав декрет, за яким замок в Барі мав залишитись в руках імператора, а Бона мала предстати перед судом в справі оскарження своїх спадкових прав проти свого родича Франциска Сфорца. Це рішення не задовольнило польське посольство, що потягнуло за собою подальші перемовини, в результаті яких Гаттінара обіцяв переказ італійського спадку Боні. Все ж, питання секвестру залишалось відкритим. Його міг зняти лише імператор, але Карл V вже відбув з Вальядолід до Мадриду. Я. Дантишек був змушений вирушити за ним.

3 грудня 1524 р. польський посол був прийнятий на аудієнцію імператором, на якій зложив ленну присягу, а 17 грудня того ж року Карл V підписав акт інвеститури та зняв секвестр з князівства Барі [2, с. 129]. Це задовольнило вимоги Сигізмунда I та Бони.

Незважаючи на успіх, польський король наказав Я. Дантишеку залишитися при імператорі та продовжувати пильнувати інтереси Бони, а по можливості збирати та надавати інформацію про політичну ситуацію при дворі Карла V [9]. Для виконання цих доручень та легітимізації перебування польського посла в оточенні Габсбурга, 19 грудня 1525 р. Я. Дантишек перший в Королівстві Польському отримав статус постійного посла за кордоном [2, с. 129].

Саме з цього періоду Бона Сфорца почала активно опікати родину Я. Дантишека та піклуватись про призначення його на церковні посади. Польська королева розуміла, що боротьба за її італійський спадок не завершена. Супротивниками королеви Бони виступали імператор та віце-король Неаполю Ланной. Я. Дантишек пильнував інтересів Сфорца для чого постійно їздив до Мадриду, Толедо, Севільї та чекав на нові інструкції. В цей час при імператорському дворі ходила низка пліток про те, що князівство Барі Сигізмунд I хоче подарувати папі римському чи туркам [2, с. 130]. Ці наклепи мали за мету послаблення польських позицій та престижу держави на міжнародній арені. Результатом цієї антипольської пропаганди стало звинувачення Я. Дантишека та його оточення інквізицією в єретичних та антицерковних діях. Польський посол, завдяки впливові імператора, уникнув арешту, на відміну від свого секретаря, який був ув'язнений на чотири місяці [1, с. 98].

В кінці серпня 1526 р. робота Я. Дантишека принесла свої результати. Карл V погодився на переказ замку Барі у повне володіння Бони Сфорци, з застереженням, що каштелянами будуть призначатись особи "милі" імператорові та складуть йому присягу [7, с. 650]. Незважаючи на це боротьба за італійський спадок польської королеви продовжувалась. Так, у жовтні 1526 р. віце-король неаполітанський оголосив про збір військового податку (алохи), в тому числі з маєтностей Бони, що представляло вельми значну суму у три тисячі вісімсот дев'яносто чотири дукати [2, с. 131]. З цього моменту Я. Дантишек розпочав нову кампанію за інтереси польської королеви.

У 1527 р. польський дипломат подав імператорові від імені Сигізмунда I проект обміну прав на князівство Барі на Мазовецьке князівство, яке знаходилось в складі Рейху, але історично було частиною Польського Королівства [7, с. 651]. Цей проект не зустрів підтримки зі сторони імператора та його двору, залишився лише ідеєю на папері.

23 вересня 1527 р. питання військового податку (алохи) відпало саме по собі після смерті віце-короля Неаполя Ланной. Замок Барі був остаточно відданий Боні у спадкове володіння, а Сигізмунд I затвердив зі згоди Карла V на посаді каштеляна Цола Марію ді Сомма [2, с. 132].

Перебуваючи при дворі імператора Я. Дантишек виконував не тільки посольські функції, але й роль агента. Він систематично у вигляді щоденників через довірених осіб надавав інформацію польському королю з різноманітних питань [10].

Звістка 9 квітня 1525 р. про складення ленної присяги польському королю великим магістром Тевтонського ордену зустріла на імператорським дворі велику неприязнь. Гаттінара говорив до Я. Дантишека: "Якщо це правда, якщо король Ваш так вчинив, то не має до нього більше поваги серед князів", і хоча сам Я. Дантишек був противником такого варіанту розв'язання конфлікту з тевтонцями, все ж, він всіма силами намагався обороняти інтереси свого короля та держави [2, с. 133]. Складність була в тому, щоб довести, що Сигізмунд I не єретик і не буде підтримувати Реформацію в Польщі. Я. Дантишеку, як досвідченому дипломатові, вдалось виконати і це

завдання. Напруження між Королівством Польським та Габсбургами поступово почало спадати, про що свідчать події 1527 р., коли Я. Дантишек вдалось вмовити імператора зняти облогу Гданська та Елблонга та не оподатковувати їх.

З кінця 1527 р. після налагодження основних завдань своєї місії Я. Дантишек почав писати королеві Боні та підканцлеру Томицькому з проханням повернення його до дому [1, с. 102]. Однією з причин, окрім смутку за рідним краєм, було погіршення здоров'я посла, який почав скаржитись на частий головний біль. 28 лютого 1528 р. Сигізмунд I відкликав дипломата назад до Польщі, а на його місце мав прибути секретар Бони князь Ян Левицький [2, с. 134]. Князь прибув до Мадриду 9 вересня 1528 р. Я. Дантишек передав справи та, представивши імператору Левицького як свого наступника, збирався відбути до дому. Карл V на останній аудієнції високо оцінив Я. Дантишека як дипломата, підтвердив його шляхетські права надані Максиміліаном I, а також надав йому титул гранда та наказав вибити медалі з портретом та гербом дипломата, які Я. Дантишек потім розіслав по всій Європі своїм друзям [2, с. 135].

У кінці березня 1529 р. посол вирушив до Польщі, але в Наваррі його наздогнав гонець імператора, який зобов'язував дипломата повернутись до Мадриду. Причиною стала коронація Карла V, яка мала пройти в Італії. Імператор збирався обговорити з папою та представниками різних європейських країн ідею хрестового походу проти Туреччини, для проведення переговорів він потребував досвідченого дипломата, як Я. Дантишек [7, с. 781]. Так, польський посол був змушений повернутись до Іспанії, а потім відправитись з імператором до Італії. Сигізмунд I не мав особливих інструкцій до дипломата, наказував йому пильнувати італійські інтереси Бони та інформувати про міжнародну ситуацію [2, с. 139].

У 1530 р., вже перебуваючи з двором імператора в Аусбургу, Я. Дантишек отримав інструкції від Сигізмунда I, згідно яких мав розпочати дипломатичну кампанію по захисту інтересів Польщі та великого магістра Альбрехта проти зазіхань німецького князя Крьоненберга на володіння містами на Балтиці [7, с. 782]. Ця місія під проводом польського посла не принесла значних результатів.

У 1530 р. Я. Дантишек отримав титул єпископа Хельмського, почали видавати себе хвороби, значно погіршивши стан здоров'я посла [7, с. 782]. Розповсюджувались чутки про занедбання Я. Дантишеком своєї роботи, зокрема скарга агента Бони Сціпіо ді Сомми, що дипломат не піклується про італійські справи [2, с. 141]. В свою чергу, посол в кожному зі своїх листів просив повернути його до дому [2, с. 141]. Ці звинувачення навряд чи були справедливими адже до 1532 р. Я. Дантишек уладовав багато питань щодо спадку Бони. 17 лютого 1532 р. дипломат був відкликаний Сигізмундом I з імператорського двору до Польщі, а його місце мав зайняти Корнеліус Шеппер, агент Бони та близький приятель Я. Дантишека. Однак, польська королева в останній момент внесла застереження щодо цієї кандидатури й функції посла були надані Фабіанові Вояновському, секретареві Я. Дантишека та його учневі [2, с. 146]. З прибуттям до дому та вступом на посаду єпископа в житті Я. Дантишека розпочався новий етап, досить віддалений від дипломатичної діяльності.

За час своєї дипломатичної служби упродовж 1515–1532 рр. Я. Дантишек прийняв участь у ряді акцій, які мали міжнародне значення: він був учасником Першого Віденського конгресу, приймав участь у створенні антитурецького блоку, мав справу з імператором, королями та папою. Займався життєво важливими справами для Польщі: розбиття коаліції антипольської за часів правління Максиміліана I, боротьба за підтвердження умов Торунського миру, участь у польсько-тевтонському конфлікті, боротьба за затвердження суверенних прав Польщі на Пруссію, укладення шлюбу Бони Сфорци і Сигізмунда I, оборона спадкових інтересів Бони в Італії.

Я. Дантишек став не тільки першим польським дипломатом за кордоном, він став прикладом, виробив певні норми поведінки посла для всіх своїх співвітчизників відповідно до західноєвропейських критеріїв, поклав початок становленню посольських звичаїв в Короні. Він навчав та супроводжував наступних польських дипломатів, які працювали при іспанському дворі Карла V.

Таким чином, створювався певний континуїтет, поступово складалися традиції польської дипломатичної служби. Значну роль Я. Дантишек зіграв в пропаганді позитивного образу Польщі за кордоном. Дипломат зміг популяризувати образ освіченої, сильної та блискучої польської монархії при європейських дворах. Я. Дантишек мав гострий розум і був відомий в Західній Європі не тільки як вмілий дипломат та політик, але й, як талановитий поет-гуманіст, який писав свої твори латиною. Його літературний спадок нараховує близько 7500 поем, у яких, окрім кохання, він оспівує релігійність, патріотизм та рідну батьківщину. Польський дипломат був добрим другом Кортеса, Коперника, Лютера, Еразма Роттердамського, а також його другом був відомий гуманіст та особистий секретар Карла V – Альфонсо де Вальда. Усе це сприяло популяризації польської культури за кордоном та включенню Королівства у загальноєвропейський контекст раннього Нового часу.

**Список використаних джерел**

1. Brody E. Spain and Poland in the age of the Renaissance and the Baroque: a comparative study / E. Brody // The Polish Review. – Vol. 15. – No. 4. – NY: University of Illinois Press, 1970. – P. 86–105.
2. Nowak Zb. Jan Dantyszek. Portret renesansowego humanisty / Zb. Nowak. – Wrocław: Wyd-wo Ossolinskich, 1982. – 312 s.
3. Bibl. Ks. Czartiryskich, kod. 274 nr. 189.
4. Дейвіс Н. Боже ігрище: історія Польщі / Н. Дейвіс. – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2008. – 1060 с.
5. Acta Tomiciana. – T. IV. – Nr. 1419.
6. Bibl. Ks. Czartiryskich, kod. 1601 nr. 245.
7. Biskup M. Historia dyplomacji polskiej / M. Biskup. – T.1. Polowa X w. – 1572. – W.: PWN, 1980. – 874 s.
8. Acta Tomiciana. – T. XIII. – Nr. 25.
9. Acta Tomiciana. – T. IV. – Nr. 364.
10. Acta Tomiciana. – T. X. – Nr. 86.

**Александра Звягина****ЯН ДАНТИШЕК – ПЕРВЫЙ ПОЛЬСКИЙ ДИПЛОМАТ (1485–1548)**

*В статье рассматривается дипломатическая карьера Яна Дантишека, который возглавил первое официальное постоянное посольство Королевства Польского за границей. Проанализировано его влияние на позиции ягеллонской династии среди стран Западной Европы и на становление польской дипломатии. На основе историографии и источников раскрыты цели и задания дипломатических миссий Дантишека, их результаты.*

*Ключевые слова: Ян Дантишек, Сигизмунд I Ягеллон, Польша, дипломатия, посол.*

**Olexandra Zvyagina****JOHANNES DANTISCUS – THE FIRST POLISH AMBASSADOR (1485–1548)**

*The purpose of this article is to examine the specificity of the diplomatic career of Johannes Dantiscus, who led the first official permanent Embassy of the Kingdom of Poland abroad. The main goal of this research is analyze of the effect of Dantiscus on the position of the Jagiellonian dynasty of Western Europe and on the formation of Polish diplomacy. On the basis of historiography and sources author disclosed objectives and tasks of diplomatic Dantiscus's missions and their results.*

*Key words: Johannes Dantiscus, Sigismund I Jagiellon, Poland, diplomacy, Ambassador.*

**УДК 37.07:005.3+371.1 "XIX"****Володимир Милько****УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ОКРУГАМИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НАПРИКІНЦІ XIX СТ.**

*Проаналізовано нормативно-законодавчу базу, що регулювала особливості функціонування системи управління навчальними округами Російської імперії у 1886–1897 рр. Основну увагу акцентовано на повноваженнях попечителів округів, а також на окремих аспектах освітньої політики міністерства народної освіти у вказаний період. Простежено зміни штатного розпису та фінансування управлінь навчальних округів, особливості адміністративного та інспекторського нагляду за учнями і студентами.*

*Ключові слова: навчальний округ, попечитель, міністерство народної освіти, Російська імперія, управління.*

Актуалізація необхідності реформування сучасної системи освіти в Україні знаходиться в рамках назрілого розв'язання таких питань, як підвищення якості навчання, демократизація та дебіюрократизація управління, посилення впливу інноваційних технологій, реструктуризація системи держзамовлення та ін. У цьому контексті, першочерговим заходом має стати саме обмеження регуляторних повноважень профільного міністерства в управлінні навчальними закладами. Зважаючи на це, набуває важливості як вивчення зарубіжного досвіду, так і здійснення порівняльно-історичного аналізу вітчизняних практичних напрацювань, зокрема, періоду функціонування навчальних округів в Російській імперії (XIX – початок XX ст.). При цьому варто враховувати суб'єктивний вплив тогочасної епохи та уникати надмірної ідеалізації або необґрунтованої критичності.

Наукова новизна пропонованої розвідки полягає у відсутності спеціального комплексного дослідження з означеної теми. З'ясовано, що ключовими особливостями політики Міністерства народної освіти Російської імперії щодо управління навчальними округами було не лише вирішення назрілих проблем, пов'язаних із реформуванням та вдосконаленням існуючої системи освіти, а й